

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretulu abonamentului:	Pretulu insertiuniloru:	Correspondintiele sè se adreseze Redactiune dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe annu . . . 5 fl.— cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	
„ „ „ „ 1/2 annu . . . 2 „ 50 „		
Pentru Romani'a si strainetate pe annu . 7 „ „		
„ „ „ „ 1/2 „ . 3 „ 50 „		

Cultulu in biseric'a nóstra.

Precum idei'a despre o fiantia suprema, caus'a ultimara la tóta esistinti'a, nu s'a stinsu nici odata din spiritulu umanu, asia n'au lipsitu nici ómenii, cari se dee espresiune factica acelei ideie, printr'unu cultu potrivit cu demnitatea fiintiei supreme.

In timpulu patriarchiloru, gertfele facute lui Ddieu din o parte din fructele pamentului constituiau cultulu anticu, care nu avea nici formule nici liturgie. Simplu érá cultulu acest'a, dar togmai acest'a simplicitate i dà unu minunatu caracteru de marire, pentrucà Ddieu, care nu locuía de locu prin templuri, érá mai multu adoratú in desimea intunecósa a paduriloru, si in singuretatea pustiului. Tamai'a sacrificieloru sale, carea nu se mai oprea de bolta vreunui edificiu, se suíá liberu, impreuna cu gandulu omului pana la boltele ceresci. Acésta simplicitate in cultu érá o binefacere a lui Ddieu pentru omu, deorace lucrarele lui nu erau nici impucinate prin ajutoriulu arteloru nici impartasite de animale, ci trebuintiele vietii fizice absorbeau tóta activitatea omului; precum mai tardiu unu cultu impodobitu si incarcatu cu totu feliiulu de practice, corespunse trebuintieloru unei epoce mai civilizate. Asia a fostu cultulu religiosu la Indieni, si Persi, Greci si Romani. Insa de câtu tóte mai maretiu si mai sublimu este cultulu religiosu in crestinismu. Este maretiu, càci biseric'a crestina n'a intrelesatu de-a intrebuintiá tóte artele umane pentru a-lu face mai pomposu si mai stralucitu ca cultulu poporeloru elassice!

Totusi astadi se póte audí nu arareori, facendu-se imputari grave din partea unoru ómeni pretinsi civilizati, cà biseric'a robesece cu cultulu ei ceremonialu populatiunea muncitóre, in timpu ce spiritulu timpulu pretinde mai multa economía si mai pucina meditare spirituale. Adevératu santa scriptura, a invetiatu pre omu numai aceea, cum trebuie se fie Ddieu adoratú si inchinatu, insa mai departe, ea a lasatu pre omu in deplina libertate, ca elu se-si imagineze formele de cultu celea mai convenabile si corespunditóre necesitatiloru si spiritulu crestinu. Cu alte cu-

vinte, scriptur'a nu a pusu limite imaginatiunei si fantasiei spiritulu umanu. Si daca este liberu omulu din firea sa, pote se fie elu neliberu in câtu privesce modulu laudarei sale pre Ddieu? Indieni si Persii incercau a exprime idei'a de fiintiele mai inalte prin ajutorulu de statue incarcate cu hieriogliffe, capete, bratie etc.

Spiritulu omenescu nu s'a desbracatu nici in crestinismu de acésta proprietate a sa, prin carea cauta ca si pre calea simtiuriloru se se ridice la idei'a de Ddieu. Elu dete prin arta ideiei de Ddieu o forma plastica, si astfeliu o supusa simtiuriloru, séu asia dicandu intuitiuniloru omului. Totu ce vedemu in cultulu bisericiei nostre, totu ce vedemu in bisericu, este unu semnu de ceea ce nu este vedutu, si tóte formele materiale sunt atâtea veluri care ascundu celea mai mari misterii. Insa templ'a séu catapitém'a in bisericu, impodobita cu atâtea imagine sante, nu e alta decâtu o carte deschisa in carea si necarturarii potu citi dogmele credintiei lor!

Asia dara pentru ce se dirimamu noi cultulu bisericescu, acestu monumentu alu classicitatii crestine! O voi ómeni ai secolului, in faci'a unei pretensiuni absurde ca acest'a cine se ve mai socotésca de ómenii sciintiei, si ai civilizatiunei, çandu inim'a vóstra e atátu de serbeda încátu nu simtiti in ea sublimulu si frumosulu artisticu! Séu poté v'ar placé, ca se vedeti crestinismulu trecutú prin vicisitudinile politeismului, supunendu-se placheriloru vostre? Da! paganismulu s'a schimbatu cu moravurile si spiritulu natiuniloru, càci elu a cercatu, ca unu selavu grati'a domnului, influinti'a secoliloru. Crestinismulu insa, din contra a dominatu si dominéza spiritulu secoliloru, pentrucà elu nu s'a nascutu din societate, ci este pentru societate!

Cei d'antaiu optu seculi in crestinismu, formeza period'a de auru a bisericiei crestine. Atunci a trimisu Ddieu bisericiei pre cei antai si mai mari poeti ai ei, ale caroru ode si imnuri, mai dulci decâtu mierea si fagurulu ornéza cultulu divinuu in biseric'a ortodoxa. Si precum Orfeu cu fluer'a si cu vocea sa prea frumoasa a trasu pe ómeni din codri

si munti la vietii sociala, si din selbatacie la omnire, asia si poetii bisericeii prin inmurile loru des-tépta in spiritulu crestinu entusiasmulu pentru totu ce este maretiu si sublimu, si-lu inaltea la Ddieu!

Dar omulu traindu in timpu si in spaci, mam'a biserica prevediendu neajunsele crestineloru, ea a determinatu si locul si timpul in care crestinii se aiba ocaziunea de a medita eschisivu la Ddieu. In modulu acest'a s'a ficsatu timpul de rugatiune comuna pe dumineci si serbatori, in locale anumite, care sunt templele séu bisericeile de astadi.

Si ce va se insemne o reforma in cultulu bisericeii nóstre, precum escugeta unii? Nici mai multu nici mai pucinu decât a schimbá frumosulu in uritu si a nimicié basele de continuitate istorica a bisericeii. Nimicu nu e asiediatu fora ratiune in cultulu bisericescu. Chiar impartial'a formeloru de rugatiune, vesper'a, (vecerni'a) dupa-cinarea, (pavecernitia) rugatiunea mediu-noptiala, ortrin'a etc., — nu se póte alterá fora vatamarea sensului profundu, pentru care sunt instituite. Inca nici reducerea odeloru din canónele, care se canta in biserica, nu se póte motivá rationalu; o astfelu, de reducere ar remané neintielésa de biserica. Cu atátu mai pucinu póte cineva se cugete la o prescurtare a santei liturgie, care e punctulu centralu, a tóta religiunea.

Unii dicu, si ce este mai multu, chiar si preoti, cà pentru ce se prourméza liturgi'a catecumeniloru, in timpu ce biserica astadi nu mai are catecumeni, ci ei nu vedu in ignorantia loru, cà acést'a este o proba, intre o miia altele, despre catholicitatea séu universalitatea bisericeii ortodoxe de resaritu in totu ce se atinge de doctrinele si traditiunile apostolice.

Si care sunt cuvintele pentru a introduce in cultulu bisericeii nóstre simplicitatea patriarchala? Necesitatile ómeniloru provocate cu domeniulu vaporelui si a electrului! Dar, nu togmai aceste inventiuni si avantagie noue inlesnescu lucrurile ómeniloru, si usioréza nevoile vietii fisice? Noi credemu, cà in unu timpu asia de binecuventatu, omenii potu si trebuie a consacrá mai multa portiune din vietii loru, pentru lucrurile spirituali, fapte piose si contemplatiuni sante.

Progresistii nostri voiescu se imiteze directiunea si progresele protestantiloru? Eu din parte-mi, nu dorescu bisericeii mele progresele protestantismului. Protestantismulu astadi a ajunsu mai multu unu sistemu filosoficu, de câtu crestinismu, pe care fia cine are libertatea a-lu interpretá dupa placulu seu. Recunoscemu insisi protestantii abisulu in care s'au afundatu, amintescumu numai, cà pentru a mantiené disciplin'a serbatoriloru si a dumineciloru, ei sunt nevoiti astadi a luá dispusetiuni sinodale, in atáta au degeneratu! Apoi daca in bisericeile protestante este intea elementu si spiritulu crestinu productivu, acest'a e pentrucá in asemenare cu biserica orientale protestantismulu datéza numai de eri de alta eri. Unde va ajunge elu cu directiunea ce a luatu? Viitoriulu va aratá.

Noi nu impartasimu nici principiele de credintia nici cultulu din biserica reformata. In faci'a unui cultu lipsitu de frumseti'a artistica inim'a omului remane totdeun'a rece si amortita. Ér a adorá pre Ddieu in modu câtu mai maiestosu si prin cultu esternu, este in firea omului de a dá fiintiei supreme cultulu celu mai pomposu si maretiu ce póte cugetá mintea omenésca.

V. Matygra.

Din teologia

Santului Iustinu Martirulu.

In istoria omenimei si a culturai, abia va mai fi unu periodu, care atátu se ne robésca atentiunea, atátu se ne storca mirarea, care atátu se ne escite interesulu si se ne zidéscu, precum este periodulu celoru trei seculi ai erei nóstre crestine, — timpul de proba alu crestinismului, timpul eroismului crestinu. Aci crestinismulu, care inca nu se bucurá de favorulu vreunei puteri lumesci, intru o lupta de trei seculi, si-documentéza valoarea singuru prin puterea sa interna. O lupta acést'a fora asemenare in analele omenimei! In faci'a colosului ce-si avé centrulu in Rom'a care dispune de midiloce si poteri imense, si este animatu de spiritulu paganismului muribundu; in faci'a poterei imperiului romanu, stau marturisitorii numelui lui Christosu, ne avendu alte arme, de câtu: credintia, carea invinge lumea si moartea, a morea, carea pentru Ddieu tóte le rabda, sperantia, carea din noptea suferintieloru si a mortii saluta aurora eternitateri, spad'a cu trei taisiuri: spiritulu, cuvintulu si marturi'a vietiei. Astfelu inarmatu crestinismulu, dupa o lupta de trei veacuri, a aretatu ca faptu complinitu pentru tóte generatiunile, acea ce Gamaleilu a esprimat cu o parere subjectiva in Sinedriulu din Ierusalimu: De va fi lucrulu acest'a productiu omenescu, se va dissolve de sine. Si intru adeveru stá scrisa cu sangele a milioane de martiri divinitatea invetiaturei crestine. Acésta invetiatura, carea „paganiloru érá nebunia ér jidoviloru sminteala“ (I 1. Cor. 23.) marturisitorii densei si-au facutu de problema a o aperá, fia cu cuventulu fia in scrisu. Astfelu s'a nascutu asia numitele apologie (scrieri de aperare) si in câtu acestea s'au purtatu dupa o forma científica, rationale si sistematica: apologetic'a.

Ca celu de antaiu apologetu, si totodata unulu dintre cei mai mari eroi ai crestinismului, intempinamu in literatura eclesiastica pre st. martiru Iustinu. A espune in liniamintele cele mai generala doctrin'a acestui Santu, intru unu timpu, pre care par' cà l'am puté asemaná cu acel'a in care a trairu densulu, credu cà nu va fi fara interessu pentru On. lectori a acestei foi. Si atunci, cei asupriti alergau sub scutul bisericeii, dar nu pentru conservarea natiunalitateri ci pentru luminarea mintii spre a cunósce pre sustienatorulu tuturor poporaloru si parintele loru adeveratu. Atunci ca si acumu cei asupriti si nedreptatiti alergau in scol'a bisericeii, dar nu pentru conservarea limbei nationali, ci pentru castigarea „limbiloru de focu“ in cari se vestésca maririle lui Ddieu. Si atunci cei puternici, si parintii presumptivi ai poporaloru, persecatau sistematicesce pre supusii loru, dar nu cu scopu si intentiune de amalgamisare si extirparea elementului, ci din ignorantia si vanitatea idoliloru, si vanitatea loru propria.

Activitatea St. martiru Iustinu o potemu cunosce din scrierile lui, cari au ajunsu la noi. Scrierile sunt legate de vietii lui. — Flaviu Iustinu s'a nascutu la anulu 100. d. C. in Flavia Neapolis, in Palestin'a. Parintii sei, dupa natiunalitate au fostu greci, ér dupa credintia pagani. Acea cetate, in carea au locuitu, in biblia e cunoscuta sub numele Sichem, astadi se numesce Nablus. Cetatea Sichemu,

cu fantan'a lui Iacobu, deodata cu dirimarea Ierusalimului la an. 70. d. Ch. — a fostu devastata. Imperatul Vespasianu a dusu acolo o colonia de Romani, cu obiceiuri, limb'a si cultur'a grecésca. Intre acesti'a a fostu si tatalu lui Iustinu, Priscus. — Iustinu in tineretiele sale s'a dedicatu filosofiei. A cercetatu dupa olalta scolele stoiciloru, peripateticiloru, a pitagoreiloru, si a crediutu in urma a aflá adevérat'a intieptiunea in Platonismu. Cu doctrinele cele sublime ale acestuia se ocupá densulu; va fi fostu pote cam de 30 ani, candu, preamblandu-se pre tiermurile marei, a avutu o intalnire cu unu betranu, pre care noi nu-lu scimu cine a fostu. Destulu cá rezultatulu discursului cu acestu omu a fostu intorcerea sa la crestinismu: dupa Ddieu insetá sufletulu lui, nu dupa stele. „Nisuinti'a de a cunósce lucrurile suprasensuali, dice, me purtá pre acolo, si intui-tiunea ideiloru a datu aripi spiritului meu.“

Cursulu conversarei ni-lu spune Iustinu in dialogulu seu ce l'a purtatu cu judeulu Triphon cap. 2—8 astfelu: Cufundatu in contemplatiunile mele filosofice, si prelu-crandu intieptiunea lui Plato in spiritulu meu, pre tiermurile marei intalnescu unu betranu, de pre a carui facia se puté cetí seriositate si amicabilitate. Suprinsu stau si privescu mai de aproape acea figura onorabile, fara ca se dicu unu cuventu. „Me cunosci?“ dise betranulu. „Nu“ — am respunsu. „Pentru ce me privesci asia?“ intréba betranulu. „Me miru, dise Iustinu“ cá te intimpinu, deora ce credeamu cá pre aci nu voiu aflá omeni.“ „Sunt ingrigiétu,“ respunde betranulu, pentru nisce amici, cari au caletoritu, si a caroru reintorcere o dorescu, pentru aceea am venitu la tiermure, se vedu nucumva se areta nai'a, carea o se-ii aduca. Dar tu ce cauti aci.“ „Eu iubescu singuratatea, respunde Iustinu, potendu-mi astfelu face contemplatiunile neconturbatu.“ Betranulu dice: Asia dara, tu esti amicu alu speculatiunei; dar pentru ce nu cauti se devini mai bine amicu alu actiunei (practicu) de cátu alu teoriei?“

Iustinu: „Dar ce ocupatiune mai onorifica póte se incepa omulu, de cátu a filosofá, aretandu astfelu, cá ratiunea este principiulu tuturoru lucruriloru si e calificata de a descoperi erorile ce se afla in nesuintiele omeniloru. Fara filosofia nu este adevérata inteligentia. Ea trebue dar' se fia ocupatiunea principala a fiacarui omu. Tote cele alalte stau in dereptulu densei, si numai intru atáta au pretiu in cátu stau in legatura cu densa.“

Betra: Dar si filosofi'a pote face fericitu?

I. De siguru; si numai densa, nemicu altu ceva.

B. Asia, asi dorí se sciu, ce intielegi tu sub filosofia si fericire? Iustinu respunde in sensulu filosofiei lui Plato: „Filosofi'a este scienti'a care are de problema cunoscerea lucruriloru si a adevérului; fericirea este resplat'a pentru acésta scientia.“

B. Ce intielegi tu sub Ddieu? Iustinu resp.: „Ddieu este acea fiintia care este si remane siesi asemenea, e eterna si e caus'a neperitoria a tuturoru lucruriloru.“

Betranului a placutu respunsulu; s'a lasatu mai de aprópe in discusiune cu tinerulu Iustinu; i-a aretatu cá cunoscerea lui Ddieu este cu totul altceva de cátu cunoscintiele celelalte ale omului, si cá in modu empiricu nu se póte ajunge, — se pote inse castigá din revelatiunea divina. I-a aretatu contradictiunile in cari au cadíutu filosofii, si cu deosebire i-a aretatu partea debile a platonismului. Tinerulu Iustinu a simtitu greutatea cuvintelor, cáci adevéru a vorbitu gur'a lui. Increderea sa in platonismu a inceputu a se clatiná. „Cine este dar magistrulu adevérului, dise, carui se me incedu, daca si barbati cu Plato au gresitu? Aci e momentulu dicidiatoriu. Nobilulu betranu s'a folositu de dispo-siti'a tenerului, pentru ca se-i arete isvorulu intieptiunei: in necasu este spiritulu mai mobilu. — Elu incepe: Inainte vreme au traitu barbati, cari au fostu cu multu mai vechi ca Plato si filosofii; au iubit pre Ddieu si au fostu iubiti de densulu. Au fostu plini de Duchulu santu si au vorbitu

cele ce s'au intemplat in dilele nóstre: au fostu profeti. Acestor'a Ddieu le-a descoperitu adevéru. Trecutul si presentulu dau testimoniú despre aceste. Ei au vestitu pre Ddieu Tatalu creatorulu universului, au vestitu pre Isusu Christosu fiulu lui. Dupa acestea l'a indemnatu a cetí in acele scrieri si in ale Apostoliloru. Dintre tóte, dice, rogata, ca se ti-se descopere lumin'a, cáci nime póte ajunge la adevéru, de nu i se voru deschide ochii cu Darulu lui Ddieu. Cu acestea s'a departatu.

Resultatulu acestui discursu a fostu cá cetindu in scrierile st. scripture, Iustinu a primitu crestinismulu. Botezulu seu nu se pote dá cu sigurantia, cade inse in anii 133—137. d. Ch. — Cá a fostu preotu inca nu se scé de siguru, pre cum nu se afla argumente suficiente cá nu ar' fi fostu. — De aci viéti'a sa o a petrecutu intru aপরার si propoveduirea doctrineloru crestine. A muritu ca martiru, de sabia, sub prefectulu Junius Rusticus, la anulu 166. d. Ch. Date despre densulu se afla la Ireneu, cont. cres. I. 31. cu deosebire Eus. istor. bis. IV. 16—18.

Scrierile St. Iustinu, a caroru numeru Eusebiu dice cá a fostu forte mare, s'au pierdutu mai bine de jumătate. La noi au ajunsu ca autentice:

1. Apologi'a numita mare in 68 capete, indreptata catra imperatulu Antoninus Pius, fiulu seu Verissimusu si fiulu seu adoptivu Lucius Verus, catra Senatu si poporulu romanu. In dialogulu cu judeulu Tryphon spune Iustinu cá intru adevéru s'a si predatu la anulu 138. (séu 139.) Scopulu ei este ca se determineze pre imperatulu cá se sisteze procederile cele tumultarie contra crestiniloru, si se se introduca si aduca la valoare unu decretu datu inca de Traianu catra locotienatoriulu Plinius, in poterea carui suntu de a se pedepsi numai criminalistii nu cei ce porta numele de crestini. — Dupa aceea este indreptata contra invectiveloru pagane cá adica crestinii suntu ateisti, cá suntu im-morali etc.

2. Apologi'a numita mica in 15 cap. Cumca ar fi acést'a apologia de sine statatore, e dubiu; in totu casulu ea forméza cu cea de antaiu unu totu si din ele se póte cunosce activitatea sa pentru aপরার crestinismului contra paganiloru.

3. Dialogulu cu judeulu Tryphon in 142 capete. Cufundatu lui este unu discursu ce in decursu de doue dile l'a avutu cu aretatulu jidovu in Efesu la anulu 150. Se imparte in trei parti. In cea de antaiu, dupa introducerea in carea espune viéti'a sa inainte de imbracisirea crestinismului, combate in c. 10—47 invectivele aruncate de judei asupra crestiniloru, cá adeca acestia nu tienu legea mosaica, aretandu caus'a de ce nu o tienu. In partea a doua cap. 48—108 vorbesce despre persona mantuatoriului, viéti'a si doctrin'a lui, opulu salutei, si se incéca a-i aretá Ddieirea chiaru din T. V. In partea a treia cap. 109—142, aréta ér din T. V. cá chiaru si paganii suntu chiamati a participá la imperati'a lui Ddieu; justifica universalitatea religiunei crestine, tragandu atentiunea asupra latirei celei repentine a bisericéi lui Christosu. „Nu s'a aflatu inca unu omu, care se sufera moartea pentru credinti'a in idolulu seu. Voi sciti inse bine cá Crestinii din tóte staturile si conditiunile societatei, suferu torturi cu sufletulu veselu pentru Iisusu. Suntemu latiti preste totu pamentulu etc.“

Afara de acestea ca dubie Eusebiu si Fotiu mai amintescu, a 4) unu tractatu contra Greciloru in 5 cap; 5) o admonitiune contra Greciloru in 38 cap; 6) o scriere despre monarchia, in care se incéca a aretá cá invetietur'a poetiloru si filosofiloru celoru mai mari pagani a fostu mono-teistica.

Ca pierdute se amintescu: psalites; despre sufletu; contra eresiloru, din carea, e probabilu cá fragmentulu ce e conservatu la St. I. Damascenu in paralele (ed. Lequien II. p. 755—763.) despre inviere, face parte.

Sistemulu St. Iustinu este cu multu mai bogatu, de cátu se se póta espune in modu suficiente in colonele unui

jurnalul. În Iustinu teologi'a precum privesce pre celu de antaiu apologetu atâtu facia de pagani câtu și facia de judei, asia trebue se cunósca cea de antaiu nesuintia de a espune dogmele crestinismului in modu sistematicu, — pre celu de antaiu dogmaticu. — Si precum teologi'a ortodoxa se pote provocá la densulu ca la unu isvoru autenticu a traditiunei, asia s'au provocatu si au cautatu nutrementu la dinsulu mai tóte eresiele câte s'au ivitu, dandu interpretari sinistre invetiaturei lui. Caus'a este usioru de esplicatu daca vomu considerá cá elu nu a fostu nascutu si crescutu in ci pentru Crestinismu. — Din bogati'a invetiaturei sale, deocamdata fia-mi permisu a espune numai principiulu seu teoreticu si doctrina despre Ddieu si cunoscerea lui,

Iustinu invetia: Ce e dreptu ratiunea omenésca póte se ajunga la cunoscinti'a lucrurilor din propri'a sa putere; ba chiaru pana a cunosce esistinti'a si unitatea lui Ddieu si legea morala. (Coh. 36. dial. cum Tr. 23—25). Inse la o adeverata cunoscintia despre Ddieu nu póte strabate fara ajutoriulu Spiritului santu (dial. c. T. 4.). Acésta gratia nu a lipsitu nici omeniloru cari au traitu inainte de crestinismu, deorace si atunci Cuventulu (Logos) a facutu pre omeni partasi de intieleptiunea sa. Tóta omenimea are parte la Logos. Câti au vietuitu impreuna cu densulu, suntu crestini de si au fostu tienuti de atei; atari au fostu la greci Socrate, la barbari Abraham, Anania, Asaria, Elia etc. Prelanga ratiune paganii au mai avutu si altu isvoru pentru cunoscintiele loru: santele Scripturi ale Iudeiloru.

Ci acestu pretiu ascrisu mintiei dispare indata ce Iustinu 'lu mesura si dejudeca amesuratu doctrineloru ce se afla in Crestinismu. Invetiatur'a crestina, dice, este mai sublima ca ori si care alta omenésca, deorace Christosu este perfectulu Cuvintu (ap. II. 10.) ba sentinti'a sa asupra filosofiei este fórté aspra candu dice: daca filosofi'a este cunoscerea adeverului, atunci nici unu filosofu nu merita acestu nume, deorace si celu mai intieleptu, dintre densii, Socrate, inca si-recunósce ignoranti'a. (Coh. 36.) — Din tote lucrurile, unde vorbescu despre servitiile ce face filosofi'a pentru acuirarea cunoscintieloru intelectuali, se vede cá dinsulu i-a asignatu terenulu esperintiei si alu lumii sensuali, statorindu pentru cele supra sensuali revelatiunea ca principu idealu (formalu), fara ca prin acést'a se degrade mintea omenésca pana la incapacitatea de a cunosce aproximativu chiaru si caus'a suprema si principiulu existentialu a tuturoru lucrurilor — Ddieu.

Ce idea a avutu Iustinu despre Ddieu, pana candu inca apartienea platonismului, amu vediutu mai susu. Ca crestinu dice cá Ddieu nu se póte numí, nici nu se póte esprimá prin cuvinte in modu adecuat, de orace este mai sublimu de câtu tóte predicatela câte i s'ar poté dá. Este totusi eternu neschimbatu, atotu sciutoriul etc. Espressiunea „theos“ nu este nume (to theos prosagoreuma ouk onoma estin, apol. II. 6) Parintele universului nu are nume, cáci ori ce nume i s'ar dá, acela ar' trebui se fia mai vechiu de câtu densulu. Espressiunile: parinte, Ddieu, Creatoriu, Domnu domnitoriul, nu suntu nume in sensu propriu, ci suntu derivate din lucrurile sale, si esprima bunatatea si binefacerile lui. — Ce e dreptu doctrin'a St. Iustinu despre Ddieu nu este prea desvoltata, mai de aproape s'a ocupatu de a dou'a persóna, de person'a Mantuitoriului. Atata sta firmu cá pentru St. Iustinu, Ddieu este spiritul, este substantia spirituale. Si tote invectivele din partea paganiloru venite asupra crestiniloru cá acesti'a ar fi fara Ddieu, elu le combate standu in midiloculu doctrinei despre Trinitate.

Doctrin'a despre Ddieu Tatalu este pucinu tractata, si despre deosebirele personali nu are idei de totu chiare, celu pucinu nu a delaturatu finalminte ori ce banueli de subordinatianismu. Cu tatalu impreuna din inceputu este cuvintulu, care este fiulu Tatalui, este nascutu din Tatalu. Nascerea cuvintelui din Tatalu este deosebita de crearea lumii din partea lui Ddieu, si aci, St. Iustinu a priori a datu o

lovitura grea arianiloru cari prin aceea cá pre fiulu l'au consideratu de creatura, au voitu se salveze unitatea in Ddieire. „Cu alte argumente voiu se aretu, dice (in Dial. c. Tryph. c. 61) Ddieu din inceputu a nascutu din sine precuvintulu, precare Duchulus santu lu-numesce marirea Domnului, séu fiulu, séu intieleptiune séu Ddieu séu Domnu, séu Logos. Aceste numiri i se cuvinu tote de orace este nascutu din voi'a Tatalui.“ Ca exemplu pentru ahiarificarea ideiei folosese foculu: „Noi vedemu cá unu focu se aprinde din altulu fara ca acest'a se se micisoreze. Marturi'a acestor'a avemu pre insusi Cuventulu intieleptiuni, acelu Ddieu nascutu dela Tatalu, care este Cuventu, si intieleptiune si putere si marire a Tatalui, si a vorbitu prin gur'a lui Solomonu dicandu: Domnulu m'a pusu inceputu lucruriloru sale, (pild. 8. 21.) O despartire este asia dara espresu negata din partea St. Iustin. Cu tote acestea relatiunea intre voi'a lui Ddieu Tatalu si Fiulu nu este atâtu de chiaru esprimita precum s'a facutu acést'a mai tardiu in certele cu Arianii. Totusi nicairu nu reduce nascere fiului la unu actu voluntariu alu Tatalui; din contra cá Iustinu a cugetatu la voi'a immanentia lui Ddieu, carea este togmai asia de necesaria ca si Ddieu singuru, se vede de acolo cá elu dice: Ddieu a nascutu dela sine (ex eavtu) precuvintulu. O alta imputare i s'ar poté face cá adeca nascerea din Tatalu a avutu locu la creare. Ce e dreptu cá se afla spressiuni cari ar vorbí despre acea doctrina, inse acelea nu involva in sine hypostasarea fiului, ci se potu privi cá o revelare a lui Ddieu ca Creatoru, facia de lume. Si in dial. 62. esprima chiar nascerea esentiala din eternu: Acestu nascutu din esenti'a Tatalui, inainte de tote lucrurile, a fostu la Tatalu, si catra densulu a vorbitu Tatalu, dupa cum cuvintulu ne spune prin gur'a lui Solomonu.

Dar chiaru si din doctrin'a despre a treia persóna din Ddieire, despre Spiritulu santu, se póte vedé cá Iustinu a invetiaturu ortodoxu consubstantialitatea fiului cu Tatalu: Ddichulu santu este de o fiintia cu Tatalu si cu fiulu, hypostasu impreuna adorat. Cine ne póte invinováti de ateismu pentru cá adoramu pre Creatoriului tuturoru? Noi ne-am invetiaturu cá invetiatoriulu nostru Isusu Christosu, care s'a facutu omu este intru adeveru fiulu lui Ddieu. Despre Spiritulu profeticu vomu aretá cá nu fara motivu, lu-adoramu in alu treilea locu. In apol. I. 6. dice catra pagani: Noi marturisimu cá suntemu atei, atunci candu e vorb'a de idoli paganesci, nu inse candu e vorb'a de adeveratulu Parintele alu dreptatei si alu tuturoru virtutiloru, de Ddieu Santulu. Pre acela si pre fiulu care a esitu dela densulu. . . . si pre Spiritulu profeticu i onoramu si adoramu.

În câtu privesce sant'a Treime, santulu Iustinu amintesce forte desu tóte trele persoanele. Asia unde e vorb'a de botezu: In numele Tatalui universului, si alu Domnului Ddieu si Mantuitoriului nostru Iisusu Christos si alu Spiritului Santu primiti botezulu (scald'a in apa) Apol. I. 61. si totu in acelasi capitlu se dice: Dar celu luminatu este botezatu si in numele lui Isusu Christosu, celui restignitu sub Pontiu Pilatu si in alu suntului Spiritu care prin profeti mai nainte au spusu tóte câte s'au referitu la Domnulu. — Si in cap. 65 unde este vorb'a de Eucharistia se dice: Pentru tóte câte gustamu damu multiemita si lauda Creatoriului tuturoru care a facutu tóte prin fiulu si Spiritulu Santu. Spiritulu este care prin profeti a datu Cuvintului numele „marirea domnului“, care a luminatu pre profetii T. V. si a vorbitu prin densii. Cátu pentru insurile lui Ddieu, invetia:

Ddieirea este necuprinsa si ca atare ne esprimavere prin cuvinte. Fara nume este Ddieu, deorace ca uniculu nu are altulu asemenea, de care se se deosebésca prin unu nume deosebitu, séu cá ne fiindu nascutu dela nime, nu este altulu inaintea lui care se i fi pusu nume, séu pentrucá pre celu Infinitu si absolutu nu este nume care se-lu cuprinda. Ca insusiri aduce Iustinu inainte: Ddieu este eternu, fara

inceputu, atotsciutoriu, scie cele mai ascunse gandiri ale omului. si cele venitorie, atotu puternicu, dreptu, santu. (Apol I. 6. Dial. 16.)

Cum ajungemu la cunoscinti'a lui Ddieu? Justinu dice că „o cunoscintia adecuata nu putem avé despre Ddieu“, afara de cătu este descoperitu. Cu tote acestea relativu la acestu obiectu trebue se ne insemnamu doue idei cari suntu proprie a lui Justinu. Un'a este doctrin'a despre cunoscutulu „Logos spermatikos.“ In puterea acestei doctrine chiar lumea inainte de Christosu, dupacum am vediutu si mai susu, nu a fostu lipsita de ore care cunoscintia a adeverului. Cuvintulu Ddieescu dupa cum spune Ioan I. 5. a luminatu lumea intunecata, a imprasciatu sementi'a (spermata) adeverului. Dreptu ce fragmente despre acestea se afla in filozofia la pagani, si la judei in lege.

A dou'a ce este de consideratu la Justinu cu privire la cunoscerea de Ddieu este unu locu in Apol. II. 6: to „theos“ prosagoreuma ouk onoma estin, alla pragmatos dusexegetou emfutos te fuse ton antropon doxa, adeca: Espressiunea „Ddieu“ nu este nume ci ideia inascuta naturei omenilor despre o fientia (obiect) care nu se póte esplicá. Asia in acestu citatu pentru prima ora s'ar paré că avemu doctrin'a că nu numai esistinti'a lui Ddieu, dar si o cunoscintia despre densulu este omului inascuta. Si daca asfeliu am tiené despre Justinu, apoi l'am intielege reu. In filozofia preste totu intrebarea cea mai grea este, că pre cale naturale cum ajungemu la cunoscinti'a despre Ddieu? Acésta intrebare atinge chiar si o parte a Theologiei, Dogmatica. Cătu pentru doctrin'a speciale a St. Justinu mai de aproape nu suntemu informati că pana unde si cum este inascuta aceasta ideia si cunoscintia de Ddieu: este sufletului omenescu data in natur'a sa capacitatea de a-si-o formá si a ajunge la adeveru, séu este in sufletu inascuta ca gat'a, in cătu acest'a se o póta cunosce in veritatea sa prin intuitiune ne midilocita. Atáta inse scimu cu siguritate că St. Justinu afará de cunoscutulu „Logos spermatikos“ altfeliu de idei inascute nu a invetiatu sub nici o forma. Dar contra idei de Ddieu innascute ca gata vorbesce si invetietur'a intregei sante Scripturi, care preste totu loculu scóte cunoscinti'a de Ddieu din contemplarea lucrurilor lui, si asfeliu conchide dela efectulu la cause cu consecintia naturala si necesaria. Contra acestei doctrine mai vorbesce si acelu faptu că intre principale pretinse de inascute, nici candu nu s'a facutu amintire de acésta idea. Cuvintele lui Justinu nici nu pretindu a fi intielese astfeliu, si acésta interpretare că adeca elu nu a intielesu ide'a ca gata, se justifica si prin acelu faptu că la cunoscerea lui Ddieu, dice, ajungemu in modu midilocitu prin argumentare si cunoscerea lucrurilor lui. Justinu pretinde că o cunoscere a lui Ddieu numai sub conducerea providintiei si in poterea ratiunei omenesci se pote castigá cu mai mare usiuratate. Ce e dreptu St. Justinu considera cunoscerea de Ddieu, amesuratu invetiaturei revelate ca naturala, si nu o trage numai din credintia séu revelatiunea supra naturale. Va se dica este data, si sufletulu din natur'a sa este in stare a-si-o castigá, de si nu in modu adecuatu; si elu lauda pre Socrate care a indemnatu pre greci ca se nisúesca in poterea ratiunei catra cunoscinti'a de Ddieu, care le erá necunoscutu. — Dar chiaru cuvintulu „emfutos“ nu insemna innascutu ca gata, ci mai multu innaturatu, adeca pentru natur'a omului Ddieu este datu positivu, adeca: precum dice Pavelu, că cele necunoscute a lui Ddieu din lucrurile lui se vedescu, tota lumea este cualificata de a ne descoperi pre Ddieu ca caus'a suprema, asia Ddieu se reveléza in specialu prin natur'a omenésca, carea este tipulu si asemanare lui Ddieu; si acestu cuventu in greitatea mai tardia nu insemna innascutu ci se reduce la o ideia, carea din cauza că ne amu ocupatu cu densa mai multu si cu seriositate, ore cum ni s'a naturalisatu. Apoi ce este datu in natura fia midilocitu fia nemidilocitu, nu este innascutu. Resulta deci că Stulu Iustinu,

precum apriatu nu a invetiatu că suntu idei inascute, asia nu a invetiatu nici că idei'a de Ddieu este omului inascuta, ci pentru credinti'a religiosa a omului Ddieu este obiectu, datu positivu. —

Din tote acestea noi putemu trage consecintia că daca ideia de Ddieu nu este inascuta, atunci nici raportulu viu si realu in care se afla omulu cu Ddieu, va se dica religiunea, nu este innascuta. Dar ideia de religiune nu este nici actu internu alu omului, ci este unu ce datu, unu ce positivu cu realitate obiectiva togmai asia de esistenta, precum esista cu realitate obiectiva factorii cari o compunu: Ddieu si Omulu, dintre cari factori, Ddieu concure cu partea obiectiva, ér omulu cu cea subiectiva. — Dar in tota literatur'a patristica afara de loculu citatu si unulu la Arnobius C. Gent. 3, precum espressu nu se afla invetiatu ideile inascute asia nici ideia de Ddieu. Arnobius dice l. c. „Unde este omulu care deodata cu intrarea sa in lume se nu aduca cu sine cunoscinti'a despre acestu Domnu? Cui nu este inascuta, inplentata ba chiaru din pantecele mamei sale imprimata si inscrisa (cunoscinti'a) că este unu rege, unu domnu alu tuturor,? . . . (cui non sit ingenitum, non affitum immo ipsis paene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum cunctorum.) Inse daca privimu mai de aproape aceste cuvinte, apoi ele suferu acea explicare ca si a lui Iustinu. Concedemu lui Arnobiu că omulu in puterea spiritului seu, din contemplare ratiunale a marginirei sale, a scopului si ordinei din universu, din considerarea chiar a spiritului seu, pote se conchida in modu necesariu la Ddieu ca caus'a absoluta, si aceste le face cu ajutorulu causalitateri. Cumca si Arnobiu acést'a a voitu se dica se vede chiar din cele urmatóre, unde provoca pre pagani ca se faca atari contemplari. — (vedi Kleugten Philos. d. Vorzeit II. 720.)

Justin.

Ospitalitatea nóstra.

Póte că nu este poporu in lume, care se fi fost condamnatu a suferi mai multe dela straini, de cum a fost si este romanulu atátu dincóci, cătu si dincolo de Carpati. Statistic'a ne este marturia, că cāti ómeni in lume nu si-au potutu aflá in tiér'a loru subsistentia si adapostire, mare parte au navalitu in tierile locuite de romani, si romanulu o s p i t a l u si m a r i n i m o s u, cum este dela natura ii a primitu si ii a ocrotitu pre toti. Se ne uitámu in giurulu nostru in tóte partile locuite de romani din monarchia, si se privimu preste poporatiunea din Romania libera, si vomu vedé, că astadi se afla o multime de omeni, cari ieri alaltaieri au venitu desculti si desbracati, cu câte o traistutia de chibrite legata la spate si fara nici o par'a chióra in busunariu, ér astadi sunt plini de bani, si se desmerdéza in mediloculu poporului nostru, pre candu acest'a geme apesatu de greutatea timpului, in carele traimu.

Ospetii nostri inse se pare, că nu voiescu a se multumí numai cu atát'a; ci precum incepú sierpele din fabula a-si aretá dintii, dupace se incaldi in sinulu tieranului, astfeliu óspetii nostri dupa ce se saturara de bunatatile, de cari se facura partasi in urm'a ospitalitáti si marinositáti poporului nostru incepura a corumpe opiniunea publica prin presa, carea dorere astadi este in multe parti ale Europei in nesce mani, ce nu potu pretinde dreptulu de a se poté numí tocma morali si neconduse de interese tendentióse.

Este o vorba vechia cunoscuta, că diaristii nu se pré sfiescu multu candu scriu, si ca printre cele multe scrise scapa de multe ori câte unu neadeveru, seu ca se o numimu pre nume câte o mintiuna; dar astadi se pare, că acésta cale luata candu si candu din gresiéla de diaristi, astadi se practica in diaristic'a streina in modu sistematicu.

Petrecendu-se astadi la gurele Dunarii, si pe teritoriu romanu pôte că evenimentele cele mai insemnate ale seclului presinte, poporul romanu este in partea cea mai mare obiectulu, de care se ocupa cu predilectiune tóta diaristic'a. Dar ce se vedi! pre candu organele de publicitate straine ar trebui se descrie adevurul, pre atunci acest'a-lu intempini fórte raru, si mai totu ce cetesci sunt calumnie, si effusu alu resbunarii cu scopu de a inveniná opiniunea publica, si a infacisiá pre poporul romanu din Romani'a de unu poporu lasiu, si necapace de a-si conduce singuru de sine destinele sale.

Nu este locul ací a demonstrá, că ore este poporul din Romani'a lasiu séu nu, nici că este elu séu nu capace de viétia, pentru că tocma acum este pusu la proba, si astfeliu elu va dovedi acest'a prin faptele sale proprie. Ceea-ce voimu noi cu asta ocaziune este, ca de cele ce se petrecu, se luámu notitia, ca se ne inmultimu cunoscintiele si se ne luminámu. La acést'a ne amu semtitu indatorati cu atátu mai multu, cu cátu este unu lucru naturalu, ca in lume ori ce actiune trebuie se produca reactiune. Daca óspetii Romani'e astadi o batjocurescu pre tóte caile cu impertinenti'a cunoscuta, atunci este bine, ca noi se invetiámu, se ne luminámu si se ne cunóscemu ómení, cu cari traimu. Acést'a trebuie se o facemu cu atátu mai multu, cu cátu si la noi in tóte partile monarchiei avem astfeliu de óspeti printre poporul nostru. Jidovii, carii vendu rachiulu poporului nostru pe aici pre la noi inca sunt totu de unu nému cu cei din Romani'a, si apoi scii, „sangele apa nu se face nici odata.“ Ce facu astadi óspetii de dincolo cu poporul Romani'e, aceea facu si ai nostri cu poporul nostru, de câte ori vorbescu despre noi.

S'ar paré dóra din cele dise pana ací, că noi am privi in ospitalitatea romanului unu defectu, dela carele am voi dóra a-lu desmentá. Nu o voimu acést'a inse nici decátu, ba dincontra am comite o crima facia de poporul nostru, candu amu incercá a-lu desbracă de ospitalitatea sa, de o virtute eredita dela strebunii nostri, de o virtute sustienuta si propagata de moral'a crescina, moral'a poporului nostru.

Program'a nóstra facia de omenii, cu cari traimu in societate nu pôte fi in nici o impregiurare alt'a, decátu efflussu moralei nóstre, carea ne dice cu tonu inaltu: „iubiti pre vrasimasii vostri, graitu de bine celoru ce ve asuprescu pre voi, si ve rogati pentru cei ce ve asuprescu si ve gonescu pre voi.“ Idei'a fundamentala chiamata a ne indigitá calea cea drépta in tieniu't'a nóstra facia de aceia, cari ne clevetescu pre tóte partile si pre tóte carările, trebuie se fie cuvintele moralei nóstre: „nu te lasá invinsu de reu, ci cauta a invinge reulu cu bine.“ (Romani 12. 21.)

Ni s'ar poté obiectá, ca in punctulu acest'a pretinde dóra moral'a nóstra pré multu, séu dóra chiar lucruri imposibile dela noi, si in adevuru omulu necrestinu nici nu este capace de a intielege o astfeliu de tieniu'ta, pentru poporul romanu inse, carele este crestinu, ea nu este unu lucru nendatinatu. Elu practica o astfeliu de tieniu'ta, si in practicarea nu i lipsesce, decátu că nu este destulu de precautu, nu face totdeuna distinctiunea necesara intre ómenii, cu cari are de lucru. Si in casulu de facia sufere romanulu de acelu defectu, că dupa cum se dice, i vine mintea pre urma. Lips'a de precautiune si necunóscerea ómeniloru, cu cari am avutu amestecu si afaceri au causatu poporului romanu mai tóte pierderile si desastrele. Acésta lipsa de precautiune a provenitu si provine inse din acelu faptu psihologicu, că omulu judeca despre altii, dupa observarile, ce le face la sine in casuri analoge, si astfeliu fiendu romanulu din natur'a sa recunoscetoriu catra toti acei'a, cari i au facutu vre odata bine, crede că si altii voru remunerá cu bine ospitalitatea, ce li o aréta. Daca esperienti'a ne demonstra din nenorocire contrariulu, atunci avemu sant'a datorintia, se cautamu, ca pre viitoriu se nu mai cademu in gresielele, in cari au cadiutu antecessorii nostri si noi pana acum. Se fimu deci óspitali, dar se ne invetiámu a cunóscu pre acei'a, carora le dámu ospitalitate, si se ii-tratámu, dupa cum merita.

Observari comitetului parochialu din Aradu. *)

Din necesitatea suprema, asia disu, am luatú condeiuulu, ca se facu o descriere, pe cátu de sincera, pe atátu nefavoritóre pentru parochi'a nóstra centrala.

Va reflectá pote cineva din cetitori, că ce ne intereseza pre noi si preste totu pe publiculu mare trebile interne ale parochiei din Aradu? Nu este asia! Trebuie se ne interesamu fórte multu, deoparte pentrucá parochi'a din Aradu este totodata parochia centrala a diecesei, este asia disu, capital'a séu metropolea diecesei; de alta parte, pentrucá biserica parochiei din Aradu este si biserica catedrala deodata. Daca este asia cine va negá, că parochi'a aradana trebuie se fia intru tote cea de antaia? Moralitatea, iubirea catra sant'a biserica si cauzele ei, ordinea si disciplin'a ei interna, administratiunea si economi'a, invetiamentulu confesionalu si cultulu divinu, incátu privesce potentiarea evlaviei crestinesci, si gustulu esteticu, tóte acestea inca trebuie se fie astfeliu, ca se ni insufe respectu inaintea strainiloru de cari suntemu incungurati.

In faci'a acestoru recerintie si conditiuni indispensabili pentru ori care biserica si mai alesu pentru o biserica catedrala, comitetulu parochialu nu se afla de feliu la inaltimea misiunei sale. Voiu semnalá spre dovedirea asertiunei mele numai scaderile celea mai batatóre la ochi, ferindume preste totu de subiectivitati.

Pana acum celu pucinu, la alegerea comitetului parochialu, parochianii nu au fostu cu privire la acea ca membrii alesi se fie omeni cari in adevuru se intereséza de binele si prosperarea culturala si materiala a bisericei, ci au avutu privire numai la caste, si anume ca in comitetu se fie 10 ori 5 inteliginti, atátia maiestri si totu atátia economi. De aici resulta trebuinti'a de a se convocá câte trei siedintie pana ca comitetulu se pota intruní majoritatea de voturi; de aici resulta că de ordinea in desbateri nu pôte fi nici vorba, protocoalele siedintieloru Ddieu scie, exista, ori ba cu tóte că regulamentul de cassa este pe papiru! Eu asia sciu.

Starea invetiamentului este slaba. Pentru decorea bisericei si desteptarea evlaviei intru crestini, nu se face nimica, nu se face nici o indreptare, tóte mergu anapoda.

N'am voitu se le aducu acestea tóte in publicitate, in sa candu vedu că sfaturile private nu folosescu nimicu, atunci me affu indemnatu a me folosí de forulu publicitatii, de diurnalistica!

Am vediutu, că disciplin'a in scola si biserica lipsesce cu deseversire. In cantarile ce-se esecuta la servitiulu divinu lipsesce acordulu, melodi'a divina, care se inaltea spiritulu si se indulcesca inim'a. Predicatorulu, care n'ar fi iercatu se lipsesca intr'o biserica catedrala nici odata, apare numai de parada, din perioda in perioda, pe amvonulu bisericei.

Nu voiu se tieniu prelegere, că ce insamna ordinea buna in biserica, si ce insemneza a cantá frumosu, si tieniu din candu in candu câte o invetiatura morala crestineloru, pentru că sciu prea bine, că toti suntemu de convingerea, că tóte acestea sunt conditiunile cultului divin, prin urmare m'am indestulitu cu semnalarea defecteloru si a reloru.

Se vedemu economi'a si finantiele bisericei parochiale.

Am cunoscintia imediata că finantiele si economi'a bisericei stau cátu se pôte de reu, nici o ordine nici unu sistemu in ducerea si incassarea aruncului bisericescu si de instructiune, si acést'a se urma de vr'o siese siepte ani.

Si ce se vedi din tóte acestea? Comitetulu, ca se vina in ordine cu cassad'a, in locu de a introduce reforme radicali, ceva sistema, elu si-resbuna asupra cultului! Comitetulu a decisu reducerea salarieloru preotiloru si invetiatoriloru! Frumosu si efficace leacu; si ce e mai frumosu, dupa ce ven. consistoriu, nu a aprobatu unu pasu necorectu ca

*) Publicámu aceste observari, trimise de o persóna respectabila, desi nu-i impartesimu tóte vederile. *Red.*

acest'a, comitetulu se pune in apotitie cu consistoriulu, si dechiara a persiste si mai de parte in hotarirea sa, amenintandu pe ven. consistoriu, cu abdicerea comitetului intregu! Cătu privesce abdicerea comitetului, in scirea Domnului! Póte merge. Unu comitetu, in care domnesce anarhi'a si demagogi'a, care nu este la inaltimea missiunei sale, daca denéga servitiulu seu santei biserici, bine va face că va repasi. Căci abstragendu dela incercarea funesta de a reduce salariile invetiatoresci si preotiesci, dupa stat. organu ven. consistoriu are dreptu de supraveghiare peste parochie si in specia are dreptu a aprobá seu desaprobá bugetele parochieloru. Unu dreptu ce nu i se póte disputá.

Aceste observari le-am facutu cu scopu de a contribuí la lecuirea reului ce ne amenintia. Le recomendu celoru interesati se le primésca cu aceasi bunavointia, cu care sunt scrise.

Unu parochianu.

Preotulu.

In barc'a ta cea strimta. pe valulu spumegandu,
Te lupta cu infernulu! drapelu crucea avendu!
Vedi vitiulu sub hain'a de aur si matase,
Pe celu cu peru de neaua, si pe copilu apasa.
Tu, preotu, imagina divina, ingerésca
In sinulu teu palpita: proni'a cea cerésca,
In ochii tei luceste unu focu trimisu din ceriu
In buze flori frumóse: pré dulce adeveru,
Pe umeri cadu lungi plete si care sioptescu linu,
Că 'n sufletu ai credinti'a la care eu me 'nchinu!

Parinti, angéri terestri, de ce alu vostru zimbetu
Gonesce si durerea si sacrilegiulu cugetu?
Pe frunte-aveti corón'a si 'n mana darulu santu.
In vocea vóstra car m'a fapturei pe pamentu.
De ce, in jurulu vostru se pare asiediata
Acea aureola de angéri adorata?
De ce? . . .

Acésta lume problema prea inalta
De multi e ne 'ntielésa, si voua este data
Cea sacra misiune d'a luminá popóre,
D'a desghetiá sermanulu cu alu veciniciei sóre.
Multi demoni vai! se lupta cu barc'a nóstra santa,
Multi, multi, cu chipuri negre spre voi amar s'avena,
Se smulga de la sceptrulu vecii a sale flori,
Si lumea se subjuge in negrele 'nchisori.

Tienendu in tot-d'a-una drapelulu vostru sus,
Imperiulu virtutii in veci nu e distrus.
Voi plangeti ratacitulu, orfanulu mangaiati,
Cu cup'a fericirei pe noi ne adapati;
E mare darulu vostru, si drumulu vietii spin,
Mariti parinti, credinti'a la care eu me 'nchinu!

Pe Ceriu sunt multe stele si 'n lume multe flori,
Dar n'au lumina viua n'au viatia nici odori,
Ca dulcea nóstra flóre: biserici'a crestina;
Ea e altarulu pacii si facl'a de lumina
In veci in veci, ne stinsa, si lumea fara ea
Ar fi unu intuericu . . . ca ceriulu fara stea!
Precum ar fi natur'a tacuta amortita
Candu Sórele s'ascunde. De viscole racita
Faptur'a cea vitala expira intr'unu suspinu!
Parinti, mariti credinti'a la care eu me 'nchinu!
Bucuresci 1877, Maiu 2.

(Vocea Clerului.)

Demetru Constantinescu

Diverse.

∴ **Visitatiune canonica**, a facutu Preasantitulu nostru episcopu *Ioanu Metianu*, cu ocaziunea serbatorei Pogorariu Spiritului santu in mai multe comune din tractulu protopresbiteralu alu Siriei (Vilagosu). In detaiu vom reveni asupra decurgerei actului de visitatiune in numerulu viitoriu.

∴ **Bibliografia**. A esitu de sub tipariu novel'a intitulata: „*Mandrinu*“, capitanulu banditiloru. Traducere libera dupa Clémence Robert de Dlu Petra Petrescu. Sibiu. Editur'a si tipografi'a eredei de Closius. Pretiulu 70 cr. esemplariulu. Sugetulu novelei este atragatoriu, limb'a fluida si intielésa in cătu lectur'a acestei scriere este o adeverata placere pentru cetitoriu.

∴ **Fapta generósa**. Inaltu Preasantitulu arhiepiscopu si metropolitu pimate din Bucuresci Calinicu Miculescu aprobandu statutele societatii „Ajutoriulu“ clerului romanu a oferitu din partea sa numitei societati căte 50 franci pe fiacare luna in cursulu unui anu intregu, si la terminarea carui'a vediendu starea de prosperitate a societatii, i va veni in ajutoriu in altu modu, care nu va fi mai pucinu in avantajulu ei.

□ **Pentru ajutoriulu ostasiloru romani raniti in baltalia**, si pentru usiorarea suferintiloru famieleloru celoru cadiuti in lupta, in tóte anghiurile locuite romani au inceputu a se constitui comitete de ajutorare, cu desebire in Romani'a au instituitu astfeliu de comitete tóte clasele societati fora deschilnire de rangu si stare, ampoiati, comercciati, studinti etc. Preotii inca au formatu unu comitetu propriu, care face urmatoriulu apelu:

— **Apelu catra preotii din tiera si capitala**. Frati Preotii! Mam'a nostra Romani'a se afla in cele mai grave mominte. Amintirile eroice ale stramosiloru nostri au inceputu a se redesteptá in sufletele acelor'a, cari au se ne apere in contra celoru ce ar voi se vina spre a ne profaná bisericile si a calcá pe mormintele strabune. In aceste circumstantie, candu fratii si fii nostri sunt chiamati a-si implini detori'a suprema, noi suntemu detori cu totii a face ce vom puté, spre a consolá si spriginí pe cei ce vor suferi asprimile resbelulu pentru aperarea mosiei parintesci, Romani'a. Nu putemu, nu scimu a manuí arm'a spre a ne inspirá de spiritulu lui Farcasiu; dar se facemu cătu putemu spre a usiorá suferinti'a celoru ce manuescu arm'a pentru tiera. In acestu scopu dar, iubiti frati, puneti ostenelele vóstre, fiti activi si cu inim'a, alergati, cu tĩmpu si fora tĩmpu, spre a aduná de unde veti puté dela bunii nostri romani midiloce banesci si ajutóre pentru ranitii romani, pe care le vom inaintá societatii Crucea rosia, la care ne am adresatu spre a dá liste de subscriptiune, si Dumnedieulu parintiloru nostri va fi cu noi!“ (Comitetulu preotiloru.)

☒ **O di de serbatóre**. Diu'a de 10 maiu a. e. a fost pentru Romania un'a din acele dile insemnate si rari in carea poporulu romanu din Romania libera serbandu aniversarea suirei pre tronu a alesului seu, dete espressione sentiementelor si aspiratiuniloru sale seculari. Din capitala si din tóte unghiurile tierii alergau la palatu deputatiuni, curgéu telegrame si adrese ca se feliciteze pre acel'a, carele se vede a fi chiamatu de providentia a conduce destinele statului romanu intr'unu tĩmpu, candu pentru poporulu Romaniei a sositu momentulu de a-si eluptá cu arm'a in mana independinti'a sa si a dovedi Europei puterea sa de viétia, usandu de forciele castigate in decursulu unui periodu de 20 de ani de pace. Entusiasmulu poporului in tóta tier'a in acésta di erá nepomenitu. Poporulu Romaniei saluta in acésta mare di pentru prima data pre alesulu seu, ca domnu alu „Romaniei independente.“ Din gur'a fiecarui romanu esiau numai cuvintele „traiasca Maria Sa Domnulu, „traiesca armat'a Romaniei“, „traiesca Romani'a independenta.“ Dupa ce in reversatulu dioriloru, 21 de lovituri de tunu anunciara capitalei a 11-a aniversare a suirei pre tronu a

domnului Romanilor, ér la 11 óre se celebrà in catedral'a sf. Metropolii de catra P. S. vicariulu asistatu de inaltulu cleru, unu Te Deum, in presentia dniloru ministri, senatori si deputati, membriloru inalteloru curti de casatiune si de compturi, oficiari superiori si unu publicu numerosu. La órele 12. M. M. L. L. Domnitoriulu si dómn'a au primitu felicitarile dloru ministri, ale casei civile si militari. La felicitarea dlui prim-ministru M. Sa respunde armatórele: „Ve multumescu pentru indemnarea cu care ati urmatu impulsiei semtiementului natiunalu in indeplinirea dorintiei celei mai scumpe a tiei intregi. Speru, cà cu concursulu Dvóstra si cu spriginulu natiunei, acestu mare faptu va remanè nestersu in istori'a nóstra. Europ'a si marile puteri, care au aretatu totdeuna buna vointia acestei tiei, voru recunósce, s u m s i g u r u, in indeplinirea dorintieloru nóstre nationale manifestate inca de Divanulu ad hoc din 1857, unu pasu mai multu facutu spre a asigurá in modu statornicu liniscea si pacea pe tiermurile Dunarei.“ Apoi M. M. L. L. precedati de Casele loru civile si militari au intratu in sal'a tronului, unde adastau la drépt'a tronului dñii ministri, inaltulu cleru, senatulu si adunarea deputatiloru, ér in stang'a tronului inalta curte de casatiune si inalt'a curte de compturi. Mariele Loru suindu-se pre tronu P. P. S. S. Metropolitanulu Moldovei si Sucévei adresà Inaltimei Sale urmatórele: „Pré Inaltiate Domne! Clerulu bisericeii romane in genere in toti timpii si in tóte impregiurările a fost impreuna cu Natiunea la tóte faptele nationale, ce s'au petrecutu in tiera in decursulu vécuriloru pana in diu'a de astadi, precum insasi Istori'a nóstra ne aréta, cà cu adeveratu in totdeuna Bisericeii a fost cu tier'a si tier'a cu Bisericeii. Astadi candu patri'a nóstra comuna, s e u m p ' a n ó s t r a R o m a n i a trece prin nesce impregiurări grave, care inse ne face se sperámu, cà acésta tiera binecuventata de Ddieu cu tóte darurile naturei, cà poporulu romanu eminamente crestinu, dupa secole de feliurite incercari, va ajunge in fine la o stare mai fericita, la o stare de „sine statatória“ dupa dorinti'a unanima esprimata prin reprezentantii sei; si candu vede in capulu acestoru aspiratiuni nationali pre Mari'a Ta inspiratu de semtiamentele generóse si maretie ale gloriasiloru nostri domni din trecutu, clerulu dicu, cu atátu mai multu dela celu dantaiu pana la celu mai de pre urma, nu póte se remana nemisiatu de aceleasi semtiamente Nationali romanesci, de cari totu Romanulu este astadi insufletitu, avendu in capu pre Maria Ta. Acestu cleru nationalu ortodocsu vine in acésta memorabila di de 10 Maiu, prin vocea mea smerita a esprime Mariei Tale urările sale sincere, rugandu pre Ddieu, se ve daruiesca ani indelungati si fericiti pe tronulu „Romaniei independente“ spre a conduce destinatele poporulu Romanu la splendórea lui antica. Se traiésca Romania libera si independenta, Se traiésca Maria Ta; Se traiésca Maria Sa Domn'a.“ La acestu discursu M. Sa binevoí a respunde: „Pré santi Parinti! In dilele mari ale Romaniei, clerulu a fost pururea alaturi cu Natiunea, séu mai bine dicendu a fost insasi Natiunea. Nu putea se fie altfeliu nici astadi, candu Natiunea romana proclama otarírea sa de a trai cu propri'a sa viétia, de a fi stepana destinateloru sale, de a fi de sine statatória. La voturile corpuriloru legiuitoare, Bisericeii aduce binecuventările sale; cum se nu credemu in succesulu causei nóstre, cum se ne indoiemu cà glasulu poporulu nu va fi sí glasulu lui Ddieu? In numele Natiunei primescu binecuventările Pré Santiei Vóstre, si cu totii se strigámu: Se traiésca Bisericeii ei!“ Cu mare spiritu vorbira apoi vice-presiedintele senatului, presiedintele Camerei, presiedintele curtii de casatiune, presiedintele casei de Compturi. La tóte discursurile acestea respundiendu M. Sa dete espressiune semtiementeloru unei inime nobile, unei inime romane, ce arde de dorulu de a vedé cátu mai curendu realisandu-se dreptele aspiratiuni ale poporulu Romaniei. In presér'a aniversarei intréga capitala era iluminata. Junimea studiósá insocita de o multime de

poporu se indreptà dela palatulu Universitáti spre palatulu domnescu in conductu de tortie (facle). Aci sub urari fara fine de se traiésca M. M. L. L. intrara in curtea palatului, unde i acceptá pe galeria Domnulu si Dómna, cari retragendu-se, o deputatiune a studentiloru i felicitá prin unu discursu plinu de spiritu si idei inalte.

Concursu.

1—3

Pentru indeplinirea parochiei remase vacanta din Bucovetiu prin stremutarea preotului Iosifu Redneantiu la St. Andrasiu — indiestrata cu emolumentele: 30 jugere de pamentu in celu mai bunu locu din comuna, 32 $\frac{1}{2}$ chible (meti) de grau, si stol'a indatinata dela 135 de case — prin acést'a se escrie concursu pana in 19 iunie a. c. candu va fi si alegerea. Dela recurentii se recere, ca se fi absolvatu celu pucinu IV. clase gimnasiali, inse cei cu clase mai multe se voru preferi, si daca sunt degiá preoti se documenteze prin unu atestatu dela superioritatea loru, cà sunt evlaviosi, ér daca sunt numai clerici, cà au absolvatu teologi'a cu sporiu bunu, si au depusu esamenulu de calificatiune, si apoi se se presenteze in vreo dumineca séu serbatóre in biseric'a din Bucovetiu spre documentarea desteritati loru in cantare si in cele rituali. Recursele adresande catra comitetulu parochialu sè se substérna pana atunci protopresbiterulu tractualu Meletiu Dreghiciu,

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Meletiu Dreghiciu** prot. Timis.

2—3.

Pentru vacant'a parochia deodata si pentru statiunea invetiatorésca greco or. rom. la olalta inbinate din Comun'a Valea-mare poganiciu, cottulu Carasiului protopresbit. Jebeliului se escrie concursu cu terminu de 6 septamani dela 1-a publicare.

Emolumentele acestoru posturi inbinate se specifica in urmatorele:

Un'a sesiune parochiala de a III-a clasa, dela 100 de case birulu câte 10 oche de cucurudiu, si stol'a indatinata, 260 fl. salariulu invetiatorescu, 12 orgii de lemne, din care are a se incaldí si scol'a, dela Ilustritatea Sa D. Georgiu Ioanovicu proprietariu mare unu beneficiu anualu de 40 fl., si cortelu liberu in casa'scolei cu gradina de legumi.

Recurentii si-voru tramite recoursele loru D. protopresbit. tractualu Alesandru Ioanovicu in Jebeliu.

Valea-mare poganiciu in 10 Maiu 1877.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protop. tractealu.

3—3.

Pentru parochia vacanta din Radna se scrie concursu; emolumente sunt una sesiune de pamentu, dela 140 de case câte 1 mesura de cucurudiu in bombe, si stolele indatinate.

Doritorii de a ocupá parochi'a acést'a, trebue se produca testimoniu de 8 clase gymn. despre absolv. clericeii si de calificatiune; recoursele au a le adressá comitetulu parochialu si transpune protopresbiterulu Aradului, pana in 12 $\frac{1}{2}$ Iunie 1877. éra alegerea se va tiené in $\frac{19}{1}$ Iunie 1877.

Recurentii au a se presentá in vreo Dumineca au serbatóre in st. Biserica pentru a-si aratá desteritatea in cantare, tipicu si cuventare.

Radna in $\frac{5}{17}$ maiu 1877.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Ioanu Ratiu**, m. p. protopresbiterulu Aradului.Redactoru respundiotoriu: **Vincentiu Mangra.**